

שבוע חמ"ד
בית חינוך כמשפחה

"בעת ההיא יקראו לירושלם כסא ה' " (ירמיהו ג', י"ז)

מה מהות שמה של ירושלים?
מה ניתן ללמוד מהשם "ירושלים" על המהות המיוחדת של העיר הזאת?

שלב א - ירושלים בתורה:

השם "ירושלים" אינו מופיע בתורה, אבל הוא כן מופיע 667 פעמים לאורך ספרי נביאים וכתובים. עם זאת, העיר ירושלים רמוזה כבר בתורה. אף שבתורה היא לא נקראת "ירושלים", היא רמוזה באופנים אחרים כמו "המקום" ועוד. ננסה להבין כיצד נולד השם "ירושלים".

(1) בראשית פרק י"ד, י"ח-כ' (סמנו את שם המקום הרמוז בפסוקים).

יח. ומלכי-צֶדֶק מֶלֶךְ שָׁלֵם, הוֹצִיא לָחֶם וַיָּיִן; וְהוּא כֹהֵן, לְאֵל עֵלְיוֹן. יט. וַיִּבְרָכֵהוּ, וַיֹּאמֶר: בְּרוּךְ אַבְרָם לְאֵל עֵלְיוֹן, קִנְּהָ שָׁמַיִם וְאָרֶץ. כ. וּבְרוּךְ אֵל עֵלְיוֹן, אֲשֶׁר-מִגֵּן צָרִיךְ בְּיָדְךָ; וַיִּתֶּן-לוֹ מַעֲשֶׂה, מְכֹל.

(2) בראשית פרק כ"ב, י"ג-י"ד: (סמנו את שם המקום הרמוז בפסוקים).

יג. וַיֵּשֶׂא אַבְרָהָם אֶת-עֵינָיו, וַיֵּרָא וְהִנֵּה-אֵיל, אַחַר, וְנֹאחַז בְּסֹבֵף בְּקִרְנָיו; וַיֵּלֶךְ אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל, וַיַּעֲלֵהוּ לְעֵלְיָה תַּחַת בְּנוֹ. יד. וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא, ה' יִרְאָה, אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם, בְּהָרַ ה' יִרְאָה.

(3) שימו לב לדברי המדרש המחבר בין שני הפסוקים הללו:

מדרש רבה, בראשית רבה כ"ו, י'.

"אברהם קרא אותו יראה, שנאמר: 'ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה'... שם קרא אותו שלם, שנאמר 'ומלכיצדק מלך שלם'. אמר הקב"ה: אם קורא אני אותו יראה, כשם שקרא אותו אברהם - שם (שהוא) אדם צדיק מתרעם; ואם קורא אני אותו שלם - אברהם (שהוא) אדם צדיק מתרעם. אלא הריני קורא אותו ירושלים, כמו שקראו שניהם: שלם - ירושלים".

השלימו את הטבלה:

בראשית כ"ב	בראשית י"ד	
		מי קרא בשם לעיר:
		באיזה שם הוא קרא לעיר:

סיכום שלב א': ע"פ המדרש, השם ירושלים הוא שילוב של שני שמות, ואולי גם של שתי מהויות.

מהי ההסבר של כל אחד מהשמות הללו לפי הפסוקים?

בסימן
50
לאיחוד ירושלים

שבוע
חמ"ד
תשע"ד
בית חינוך כמשפחה

בס"ד

שלב ב: שני שמות או שם אחד?

נפרק את המילה ירושלים לשני חלקים:
מה הפירוש של כל מילה לדעתכם?

(4) במדרש רבה בראשית כ"ב, י"ד:

"ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה. שני צדיקים קראו לה שני שמות: שם קראה שלם, אברהם קראה יראה. אמר הקב"ה: לבטל אחד מהן אי אפשר, אלא הריני מצרף את שניהן וקורא אותה ירושלים - יראה שלם. ו"ו במקום אל"ף וה"י. מאי יראה? זה מקום יראה ועבודה לשם".

מה שני ההסברים במדרש למילה יראה?

א. _____ ב. _____

(5) במדרש איכה רבה ב', קצ"ח על הפסוק "מה אדמה לך הבת ירושלים" נאמר:

"ירושלים - הבת שהיא יראה ומושלמת לי. אמר רבי יצחק: אמר הקב"ה, כשאת יראה את מושלמת לי".

במדרש זה שני חלקי השם מבטאים תהליך. מהו?

(6) בילקוט שמעוני תהילים ע"ו יש משמעות נוספת למילה "שלם":

"אלא הריני קורא אותו בדרך שקראו אותו שניהם: ירושלים - יראה שלום".

סיכום: מה למדנו על כל אחד מחלקי השם ירושלים?

משמעות השם 'שלם'	משמעות השם 'ירו'

שלב ג: למה ירושלים - ברבים?

לירושלים שתי מהויות החבויות בשני חלקי שמה: 'ירו' ו-'שלם'. ובכל זאת, מדוע השם ירושלים הוא ברבים? נבחין, שמתוך 667 פעמים שבהן ירושלים נזכרת בתנ"ך, היא מוזכרת רק 5 פעמים עם האות י = ירושל-ים, ובמרבית האזכורים (641) השם ירושלים מובא בכתוב חסר: ירושלם, מנוקד בחיריק מתחת לאות ל. למה?

(7) בתלמוד בבלי מסכת תענית דף טז עמוד א חלקו האמוראים על פירוש השם מוריה:

מאי הר המוריה? פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא.
 חד אמר: הר שיצא ממנו הוראה לישראל,
 וחד אמר: הר שיצא ממנו מורא לאומות העולם.

על כך אומרים בעלי התוספות שם:

הר שיצאה ממנו הוראה לישראל ונקרא שלם 'ירושלם' על שם שלם.
 לכך אין אנו נותנים [את האות] יוד בין [האות] למד ל[אות] מם, על שם שלם.
 וההר נקרא מוריה על שם התורה.

למה האות י אינה מופיעה במילה ירושלם לפי בעלי התוספות?

(8) רבינו בחיי, בפירושו לחומש במדבר י"ט, ג', הסביר על הפסוק בתהילים קכ"ב:

ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו (תהילים קכ"ב, ג'): וזהו סוד הלשון בשם 'ירושלים', המורה על שניים כלשון אזניים, עיניים וכיוצא בזה.

לפי דבריו של רבינו בחיי, ירושלים היא צורה מילולית של 'זוג', והיא מבטאת מהות כפולה.

(9) מהות נוספת בכפילות של השם 'ירושלים' מופיעה במדרש תנחומא בפרשת פקודי:

את מוצא שירושלים מכוונת למעלה כמו ירושלים של מטה, מרוב אהבתה של מטה עשה אחרת למעלה... וכן אמר דוד: "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו", כעיר שבנה ה'.

שני חלקי שמה של ירושלים והעובדה ששמה הוא בלשון רבים מלמדים אותנו על ריבוי מהויות בירושלים.

● על ירושלים שיש בה גם ירושלים של מעלה וגם ירושלים של מטה למדנו מ: _____

● על ירושלים שיש בה גם יראה וגם שלום למדנו מ: _____

● על ירושלים שיש בה כפילות למדנו מ: _____

(בנק תשובות: ילקוט שמעוני, מדרש תנחומא, רבינו בחיי)

שלב ד: 'כעיר שחברה לה יחדיו'

למדנו במקורות על פניה הרבות של ירושלים. ננסה להבין מה אנו למדים מכך על ירושלים של ימינו. מהי משמעות החיבורים השונים של ירושלים של ימינו?

10) עיינו בדבריו של הרב שלמה גורן בעת שחרור העיר העתיקה במלחמת ששת הימים:

"ולציון ולשריד בית מקדשנו אנו מבשרים: שבו בנים לגבולם, עומדות כעת רגלינו בשעריך ירושלים, עיר שחברה לה יחדיו עם ירושלים היהודית החדשה. זו העיר כלילת יופי משוש כל הארץ, עיר הבירה למדינת ישראל הנצחית. בשם כל קהל ישראל בארץ ובגולה הנני מברך בשמחה עילאית, ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגענו לזמן הזה, לשנה הזאת בירושלים הבנויה".

על איזה חיבור מדבר הרב גורן?

● נסו לחשוב על חיבורים נוספים הקיימים בירושלים כיום.

● כיצד ירושלים מחברת בין אנשים שונים?

● כיצד מתקיימים בירושלים חיבורים בין קודש וחול?

מה סודה של ירושלים? ... הכל מתחיל בשמה: "ירושלים".

